

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Салівон Яна Олександрівна

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
В КОЛЕДЖІ**

спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: Кудла М. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

РЕЦЕНЗЕНТ: Ткачук Л. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Захист відбудеться *18.05.2022 о 9.00 год.* на засіданні ЕК кафедри *педагогіки та освітнього менеджменту.*

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ
1.1	Аналіз ключових понять дослідження
1.2	Сучасний стан підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу
РОЗДІЛ 2	
РОЗДІЛ 2	ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ НА ЗАСАДАХ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ
2.1	Шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу
2.2	Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства однією з актуальніших проблем системи освіти визнано позитивну соціалізацію учнівської молоді. Насамперед це стосується учнів саме початкової школи, які розпочинають систематизоване навчання в межах школи першого ступеня, що й загострює їх пристосування до нової ситуації розвитку. Саме соціалізація забезпечує орієнтацію особистості на ознайомлення й засвоєння загальноновизнаних моральних норм, принципів, правил, набутих людством, а також їхню активну реалізацію у взаємодії з соціумом.

Успішною соціалізацією може вважатися ефективна адаптація людини до суспільства й водночас здатність певною мірою протистояти суспільству і тому, що заважає її саморозвитку й самоствердженню.

Сьогодні вимагає від молодших школярів їхньої соціально-психологічної готовності до активної взаємодії, засвоєння соціального досвіду, соціальних ролей, норм та цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності, що здійснюється у взаємозалежності та взаємозв'язку із активністю індивіда. Саме від професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи залежить ефективна реалізація поставлених завдань і створення сприятливих умов для соціалізації молодого покоління.

Під час професійної підготовки великого значення набуває своєчасність надання майбутнім учителям початкової ланки освіти повної та точної інформації про особливості соціалізації особистості молодшого школяра та перспективи його розвитку для планування й реалізації освітнього процесу. Аналіз психолого-педагогічної літератури підтверджує тезу про те, що питання підготовки майбутніх учителів завжди була в полі зору науковців, та свідчить про її розгляд в різних контекстах.

Обґрунтуванню теоретичних засад професійної підготовки присвячено наукові розвідки таких науковців (О. Абдулліна, В. Берека, Л. Зданевич, І. Зязюн, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, О. Сухомлинська, І. Ящук та ін.);

професійному становленню особистості вчителя (І. Бех, Д. Герцюк, С. Гончаренко, В. Гриньова, Л. Пісоцька, Р. Скульський та ін.); організації і удосконаленню освітнього процесу у вищій школі (О. Галус, В. Ковальчук, А. Ліненко, Л. Романишина та ін.); активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів (О. Мороз, В. Сластьонін, І. Чернокозов та ін.).

Специфіку загально-професійної, методичної та практичної підготовки вчителя початкової школи висвітлено в працях Н. Бібик, О. Бігич, О. Біди, В. Бондаря, М. Вашуленка, Н. Казакової, Л. Коваль, Л. Петухової, О. Пехоти, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружої та ін.

Принципове значення в контексті означеної проблеми мають дослідження, спрямовані на виявлення механізмів соціалізації дітей і молоді (О. Алексєєва, Л. Боса, М. Доннік, Л. Дябел, О. Заболотна, В. Коваль, Д. Малдаков, С. Литвиненко, О. Петрунько, Н. Сівак та ін.) та вивчення особливостей організації професійної підготовки педагогічних кадрів до соціалізації молодого покоління (Н. Голованова, Л. Зімакова, І. Ковальчук, Л. Колбіна, С. Литвиненко, Ю. Пастир, Н. Сайко, Л. Яценко та ін.).

Чимало наукових праць присвячено врахуванню гендерного підходу в освітньому просторі (Т. Говорун, Т. Дороніна, О. Кікінеджи, О. Константинова, В. Кравець, О. Луценко, О. Петренко, Л. Штильова та ін.), особливостям інтеграції гендерного підходу в професійну підготовку майбутніх фахівців (Л. Градусова, Т. Голованова, І. Кльоцина, І. Мунтян, О. Остапчук, Н. Приходькіна, П. Терзі та ін.). Проте, результати вивчення теоретичних джерел дають підстави стверджувати, що сьогодні не достатньо наукових досліджень, присвячених розгляду процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.

Отже, актуальність і необхідність подальшого дослідження даної проблеми, а також недостатній рівень її розробленості й обумовили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи **«Підготовка майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу»**.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів в закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – процес підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.
2. Уточнити сутність поняття «підготовка майбутніх учителів до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу».
3. З'ясувати сучасний стан підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.
4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи дослідження: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, конкретизація та систематизація теоретичних положень та *емпіричні*: бесіда, анкетування, тестування, опитування, спостереження, педагогічний експеримент.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Загальна кількість респондентів – 59 осіб.

Теоретичне значення роботи полягає у з'ясуванні сутності підготовки майбутніх учителів до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу та особливостей формування цього феномену у майбутніх учителів.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання теоретичних положень та практичних рекомендацій науково-педагогічними працівниками в процесі підготовки студентів у закладах вищої освіти на різних освітніх ступенях та у системі післядипломної підготовки педагогічних працівників.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження представлені на XI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (24 листопада 2021 р., м. Умань).

Публікації. Основні положення дослідження публікувались у тезах «Особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел (83 найменування). Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи складає 92 сторінки, з них 76 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної наукової літератури з обраної проблеми дав підстави стверджувати, що підготовка майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів є актуальною проблемою, оскільки саме вчитель повинен володіти уміннями, як навчити учнів жити разом у сучасному глобалізованому світі, постійно відтворювати і вдосконалювати умови гідного існування людини, забезпечити їхнє вільне спілкування в системі відносин сталого людського розвитку.

Підготовку майбутнього вчителя початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу нами розглянуто як процес формування готовності педагога до соціалізації як логіки трансформації внутрішнього світу і зовнішньої поведінки особистості молодшого школяра (зумовленої суб'єктною позицією дитини, індивідуалізацією, тенденцією до зміни ціннісних орієнтацій, новою соціальною позицією, становленням свідомості, самосвідомості, особистісним самовизначенням та ін.); через забезпечення рівних можливостей кожній дитині для розвитку її індивідуальних здібностей, зокрема тих, які традиційно приписуються протилежній статі, що сприяє засвоєнню соціально-культурного досвіду, формуванню активної життєвої позиції.

З'ясовано, що готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів сформована на засадах гендерного підходу реалізується через: систему спрямованості (потреби, мотиви, світогляд, установки) до соціалізуючої діяльності дівчат і хлопців молодшого шкільного віку і пов'язаних із нею усвідомлень власних гендерних ціннісних орієнтацій у конструюванні й корекції власної особистості та особистості школяра гендерною соціальною практикою); гендерну освіту майбутніх учителів як головних агентів соціалізації молодших школярів, що охоплює донаукові (загальні) і наукові знання (педагогічні, психологічні, методичні); володіння

професійними уміннями і навичками (конструктивні, організаторські, гносеологічні, комунікативні). Таке поєднання забезпечить практичне використання наявних теоретичних знань і гендерних концепцій із соціальним моделюванням статі, основними способами і прийомами соціалізуючої діяльності, які виявляються й у мисленні, і в дії, а також урахуванні досвіду соціалізуючої діяльності студентів під час педагогічної практики та їхніх гендерних навичків.

Визначено стан сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу. На основі аналізу анкетних даних респондентів експериментальної та контрольної груп окреслено рівні готовності майбутніх учителів до означеного виду діяльності: високий, середній, низький.

На констатувальному етапі експерименту виявлено недостатній рівень сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу: лише 13,7 % і 13,3 % респондентам експериментальної та контрольної груп відповідно властивий високий рівень сформованості досліджуваної якості. Відповідно, 48,2 % і 50 % респондентів мають низький рівень готовності до соціалізації учнів початкової школи.

Визначено необхідність цілеспрямованої педагогічної корекції та супроводу усіх визначених ознак готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу, зокрема організація спрямованості студента-педагога на соціалізацію школяра у рамках гендерного підходу; підвищення рівня знань майбутніх учителів початкових класів щодо понять «соціалізація», «соціалізація молодшого школяра»; оволодіння студентами уміннями та навичками реалізації основних положень соціалізації особистості молодшого школяра в умовах гендерно чутливого освітнього середовища.

Теоретично обґрунтовано шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах

гендерного підходу, що передбачають, насамперед, аудиторну та позааудиторну діяльність студентів де одне з провідних місць у професійній підготовці студентів початкової школи належить циклу педагогічних дисциплін, проходження різних видів педагогічної практики з метою тісної співпраці із педагогічним та учнівським колективом початкової школи, участь у науково-дослідній роботі на базі початкової школи, професійно зорієнтовану творчість тощо.

Експериментальна робота передбачала перевірку ефективності запропонованих шляхів удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів, що дозволило виявити кращі результати, знайшовши відбиття в позитивній динаміці рівнів сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.

Так, аналіз результатів переконливо засвідчує, що динаміка сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу має позитивну тенденцію, в ЕГ на 24,2 % зростає кількість студентів із високим рівнем (від 13,7 % до експерименту до 37,9 % – після експерименту), не значне збільшилася кількість студентів із достатнім рівнем на 6,9 % (від 41,3 % до експерименту до 48,2 % – після експерименту), а кількість респондентів із низьким рівнем зменшилася на 34,3 % (від 48,2 % до експерименту до 13,9 % – після експерименту).

Отже, запропоновані шляхи удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів сприяють забезпеченню ефективності у підвищенні рівня сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до соціалізації учнів на засадах гендерного підходу.